

ЊЕГОШЕВ МАУЗОЛЕЈ

NJEGOSEV MAUZOLEJ
NJEGOS'S MAUSOLEUM
DE DE NJEGOS

DAS NJEGOS MAUSOLEUM
IL MAUSOLEO DI NJEGOS
MAVZOLEI NEGOŠA

ЦЕНТРАЛНА НАР БИБЛИОТЕКА
"БУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ"
ЦЕТИЊЕ
ЦРНА ГОРА

Бр. V 158365

ЛОВЋЕН
ЈУГОСЛАВИЈА

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURĐE
CRNOJEVIĆ

D-15511812

LIBRARY
NO. 500 V/ITP365

ЊЕГОШЕВ МАУЗОЛЕЈ НА ЛОВЋЕНУ

UDK: 726.822 (497.16)

NJEGOŠEV MAUZOLEJ NA LOVCENU

NJEGOŠ'S MAUSOLEUM ON MOUNT LOVCEN

LE MAUSOLEE DE NJEGOŠ SUR LE LOVCEN

DAS NJEGOŠ MAUSOLEUM AUF DEM LOVCEN

IL MAUSOLEO DI NJEGOŠ SUL MONTE LOVCEN

МАВЗОЛЕЈ НЕГОША НА ЛОВЧЕНЕ

10-591/77

J. Bes: Портрет Петра II Петровића Његоша
J. Bes: Portret Petra II Petrovića Njegoša
J. Bes: Portrait of Petar II Petrović Njegoš
J. Bes: Portrait de Petar II Petrović Njegoš
Petar II. Petrović Njegoš, Porträt von J. Bes
J. Bes: Ritratto di Petar II Petrović Njegoš
И. Бес: Портрет Петра II Петровича-Негоша

ЦЕТИЊЕ 1977

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURDE
CRNOJEVIĆ

ИЗДАЈЕ:
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД
ЗА ЗАШТИТУ
СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
СР Црне Горе, Цетиње, 1977.

АУТОРИ ТЕКСТА:
Павле ЂОНОВИЋ
Љубомир КАПИСОДА
Станислав ВУЈШЕВИЋ
Драгоје ЖИВКОВИЋ

УРЕДНИК:
Татјана ПЕЈОВИЋ

РЕДАКЦИЈА И ОПРЕМА:
ЈУГОСЛАВИЈАПУБЛИК,
Кнез-Михаилова 10, Београд

ЗА ЈУГОСЛАВИЈАПУБЛИК:
Нико МИЛОШЕВИЋ

СНИМЦИ:
Југославијапублик (В. ПОПОВИЋ),
И. ЕТЕРОВИЋ И М. ВУЈОВИЋ

УМЈЕТНИЧКИ УРЕДНИК:
Радомир ПЕРИЦА

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК:
Војислав ЈАНАЋКОВИЋ

ПРЕВОД:
Вукан ПОПОВИЋ (енглески),
Ружица ОРЛОВИЋ (француски),
Ева Марија ВРАНИЋ (њемачки),
Марија Грација ТУРКОНИ (италијански),
Ирина ФЕСЕНКО (руски)

ШТАМПА:
ЗГП МЛАДИНСКА КЊИГА,
Љубљана, Тираж 40.000 примерака

▲
Прилаз Маузолеју
Prilaz Mauzoleju
Approach to Mausoleum
Accès au Mausolée
Aufstieg zum Mausoleum
L'accesso al Mausoleo
Дорога к Маузолеју

▲
 Његуши — Његошева родна кућа
 Njeguši — Njegoševa rodna kuća
 Njeguši — House of Njegoš's birth
 Njeguši — La maison natale de Njegoš
 Njeguši — Njegoš's Geburtshaus
 Njeguši: La casa natale di Njegoš
 Негуши — дом, в котором родился Негош

Његошев маузолеј на Ловћену

Ловћенски планински масив несваки-
 дашња је конфигурација тла, својеврсно
 умјетничко дјело природе. Кресе га
 неколика врха. Сам појам Ловћен иден-
 тификује се са Језерским врхом, дакле
 једним, и то не највећим, врхом масива.
 Са Ловћена се пружа јединствен поглед
 на Црну Гору и њено »камено море«, са
 свим њеним контрастима. С друге стра-
 не, гледан са Цетиња, Ловћен подсјећа
 на горостасна мушка рамена.
 Његош је тај врх, нижи од сусједног
 врха (Штировника), изабрао за мјесто

гдје ће вјечно почивати и још за живота на њему подигао капелу.

Тако је Ловћен као појам добио својеврсну димензију у визији Црногораца, подстрекавајући их у одбрани слободарских традиција.

Његош је с Ловћеном друговао од рођења (1813), пјевао о њему посматрајући га са Цетиња, вјечито му се враћао са свих путовања, да би непосредно пред смрт, приликом повратка из Италије, угледавши га са морске пучине рекао: *»Никада се више нећемо расштаић.*

Данас би било немогуће замислити Његоша пјесника без Ловћена, односно Ловћен без Његоша. Сједињени тако они се узвисују над осталим врховима и пјесницима.

Кад је млади црногорски господар и владика Петар II Петровић Његош преминуо 1851. године, Црногорци, усљед временских непогода, као и из страха од могућег турског напада, нијесу испунили његов аманет да га сахране у капелици на Ловћену. Зато су га привремено сахранили у Цетињском манастиру. Године 1854. његове посмртне остатке књаз Данило је измјестио у ловћенску капелу.

Тако Његош поново другује с Ловћеном све до 1916. године када су, по наређењу аустро-угарских окупационих власти, његове кости враћене у Цетињски манастир. То је тешко пало Црногорцима, јер је сурови туђин намјеравао да поруши Његошеву капелу и умјесто

стави споменик побједнику — освајачу. Започето рушење капеле је заустављено.

Минула су и окупаторска времена (1916—1918), а Његошеве кости су се и даље налазиле у Цетињском манастиру. Тек су се 1921. године одговорни људи ондашње југословенске државе сјетили да би требало приступити изградњи маузолеја на Ловћену. Формиран је Државни одбор за изградњу споменика. Због недостатка средстава замисао овог Одбора није могла бити остварена.

Краљ Александар Карађорђевић је, више да би подигао споменик себи него славном црногорском пјеснику, у част рођења престолонаследника Петра, одлучио да подигне нову капелу на Ловћену. Захватајући дијелом темеље старе потпуно порушене капеле, нова је саграђена 1925. године и у њу су исте јесењи биле враћене Његошеве кости, данапокон нађу трајни мир на врху Ловћена. Нова капела је својим унутрашњим обиљежјима више асоцијирала на краља-ктитора, него на владику-пјесника и господара Црне Горе.

Новом окупатору, који се нашао у Црној Гори у другом свјетском рату, Његошева гробница на Ловћену била је такође трн у оку. Непосредно по уласку у Цетиње, италијански окупатор је уперо артиљеријска оруђа да сруши капелу на Ловћену. Али, Његош и Ловћен поново су одољели туђину.

У нашој социјалистичкој друштвеној

заједници створени су услови да се на достојан начин одужимо свом највећем пјеснику. У циљу остварења те замисли, поводом 100-годишњице Његошеве смрти 1951. године Одбор за прославу тог јубилеја одлучио је да оствари трајну жељу покољења и истакнутом великану, пјеснику и мислиоцу подигне достојан споменик на врху Ловћена. Расписан је био конкурс за израду идејног пројекта за споменик, који није дао жељене резултате. Зато се ондашња Влада Народне Републике Црне Горе обратила писмом прослављеном вајару Ивану Мештровићу с молбом да се прихвати пројектовања маузолеја и израде споменика Његошу. Мештровић се са особитим задовољством прихватио овог задатка. У свом одговору Црногорској влади, вајар је посебно подвукао да ће *»споменик највећем сину Црне Горе, који је њонос и свима нама осјалпима радити у духу Његишевих инспирација, а то су: правда, слобода и достојанство човјека и народа... Није мени, каже даље Мештровић, лебдио њред очима владика Раде, ни владалац Црне Горе, већ њјесник Његиш, који је својим интелектом и њјесничким даром сакупио и дао умјетничку форму вијенцу филозофије и духовности народа Црне Горек«. У погледу архитектонских рјешења Мештровићу је помагао архитекта Харолд Билинић.*

По завршетку повјереног му задатка велики вајар је писао Црногорској влади: *»Хонорафа не бих тражио никаква,*

осим кришке сира и њлеће ог обна. Тај мој њосао био би, како Французи кажу »hot-tage« њјеснику и народу који ња је родило«. Мештровићево дјело, високог умјетничког домета, пренио је у гранит његов ученик, познати вајар Андрија Крстуловић.

Маузолеј је грађен у времену од 1970. до 1974. године, у организацији Југословенског Одбора за изградњу, формираног 1969. године.

Његошев маузолеј на Ловћену карактеришу, поред изузетне умјетничке вриједности, и још неки куриозитети. Ниједан споменик — маузолеј у свијету није подигнут на толикој надморској висини (1660 м). Поглед који се пружа на све стране са Ловћена, узбуђује и очарава посматрача остављајући на њега незабораван утисак. Ријетко су гдје у свијету тако срећно спојена три снажна симбола као што су Ловћен, Његиш и Мештровић. Кад се томе дода да је Његошев велелепни маузолеј на Ловћену заједничко дјело свих југословенских народа и народности, онда је уз поменути три уткан у њега још један знаменити симбол — симбол братства и јединства, који споменику увећава вриједност и значење. То је приликом свечаног отварања маузолеја 28. јула 1974. године, између осталог, нагласио предсједник Предсједништва СР Црне Горе и предсједник Југословенског одбора за подизање маузолеја, друг Вељко Мила-

»Ево, од данас, Њеџошев Ловћен виши је за један исцунјени дуј нашеј љокољења великом љиснику, за ново дјело инцириисано њиме...

Ово је шренушак кад с Њеџошем и Ловћеном срасџа транишна ријеч нашеј времена и нашеј човјека...

Њеџошев маузолеј данас љосџаје неразгвојни дуо Ловћен-љланине, чију је врх сам љисник изабрао за свој гроб и блиски је знамен који својом ошвореношћу и досцунуношћу служи љрисном љриближавању и љовезивању Њеџоша љисника са садашњим и будућим генерацијама...

Ово, архишекџонски и трађевински неочично сложено дјело, осџварено је захва-

љујући енџузијазму и дубоком разумијевању наших људи за овај велики љоухваџи, љрилозима трађана и љака, радних колекуџива и друшџвено-љолиџичких заједница, а уз изузеџне најоре љрокеџанатиа и традишеља. Маузолеј Њеџошу је џако и сџоменик солидарносџи наших људи...

Маузолејом Пеџра II Пеџровића Њеџоша на Каџи ловћенској наша кулџура је љосџапа доџаџија за једно велико осџварење, за једно ново мјесџо срујеџања и спџе. Наша бриа и дјело за Њеџоша оживљавају њеџову сџалну љрисунносџи, развијају за њеџа љубав и разумијевање код младих генерација и чине и обе ловћенске видике ширим и јаснијим».

ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ О ЊЕГОШЕВОМ МАУЗОЛЕЈУ НА ЛОВЋЕНУ

Њеџошев маузолеј на Ловћену је ансамбл архитектонских и уметничких остварења који сачињавају:

○ ОКРЕТИШТЕ

завршетак аутомобилског прилаза Маузолеју — кружно поплочано плато, пречника 22 м., на висини од 1578 метара.

○ ПРИЛАЗНА СТАЗА СА ТУНЕЛОМ

Стеленишна стаза, која води од окретишта до платоа на којем је маузолеј, изграђена је од 461 стеленице и пролази кроз 80 метара дуги тунел, успона 35°. Тунел је висок 5 м., а широк 3,5 м., и по његовој југозападној страни се налазе два видиковца. Висинска разлика која се савладава прилазном стазом од окретишта до терасе износи 82 метра.

○ ТЕРАСА

плато испред маузолеја димензија 15,40 × 15 м. поплочана је брачким, а овивчена ловћенским каменом.

○ МАУЗОЛЕЈ

Грађевину на висини од 1660 м., дужине 37, ширине 15,40 и висине 10,50 м., чији су спољни зидови дебели 1,30 м., сачињавају:

а) АТРИЈУМ

Правоугаоно предворје поплочано јабланичким гранитом. На средини се налази бунар са круном исклесаном из једног каменог блока тежине 4 тоне.

б) ПОРТИЦИ

простор ширине 2 м. са лијеве и десне стране атријума одвојен са 10 гранитних стубова висине по 4,33 м., пресека 0,70 × 1,40 м. и тежине по 10 тона.

ц) КАРИЈАТИДЕ

два женска стилизована црногорска лика исклесана у блоку јабланичког мермера тежине по 7,5 тона, а висине 4,33 м. које носе архитрав висине 0,80 м. и тежине 4,5 тоне.

д) КАПЕЛА

засвођена просторија дужине 10, а ширине 6,50 м, израђена од тамно-зеленог камена са 6 бочних ниша полупречника 0,90 м. и централном нишом полупречника 2,55 м. испред које се налази Њеџошева гранитна фигура. Свод капеле на висини од 9 м. обложен је позлаћеним мозаиком површине од 120 м². Под капеле је од црвеног бокељског и свјетлосивог брачког камена.

е) ЊЕГОШЕВА ФИГУРА

Скулптура изведена у јабланичком граниту. Висина фигуре је 3,74, дужина 3,10, ширина 1,40 м., а тежина 28 тона.

ф) КРИПТА СА ГРОБНИЦОМ

полукружно засвођена просторија израђена од брачког камена. Наспрам улаза налази се гробница у сјеру исток — запад, висине 0,42, дужине 2,20 и ширине 0,85 м. На надгробној плочи, испод које се налазе Њеџошове кости, исклесани су у рељефу црногорски грб и крст — симболи Њеџошеве духовне и свјетовне власти, и натпис: »Њеџош 1813 — 1851«.

○ ВИДИКОВАЦ СА СТАЗОМ

Од маузолеја се на сјеверозападној страни продужава стаза ширине 1,30 м. која води до 40 м. удаљеног видиковца у облику црногорског гувна, пречника 8,60 метара. Стаза и видиковац су поплочани обрађеним ловћенским каменом.

▲
 Цетинје — Биљарда (1838)
 Cetinje Biljarda (1838)
 Cetinje — the Biljarda palace (1838)
 Cetinje — La Biljarda (1838)
 Cetinje — die »Biljarda« (1838)
 Cettigne: Il palazzo »Biljarda« (1838)
 Цетине — здание Билярда (1838 г.)

Njegošev mauzolej na Lovčenu

Lovčenski planinski masiv nesvakidašnja je konfiguracija tla, svojevrsno umjetničko djelo prirode. Krase ga nekoliko vrha. Sam pojam Lovčen identifikuje se sa Jezerskim vrhom, dakle jednim, i to ne najvećim, vrhom masiva. Sa Lovčena se pruža jedinstven pogled na Crnu Goru i njeno »kamenno more«, sa svim njenim kontrastima. S druge strane, gledan sa Cetinja, Lovčen podsjeća na gorostasna muška ramena. Njegoš je taj vrh, niži od susjednog vrha (Štirovnika), izabrao za mjesto gdje će

vječno počivati i još za života na njemu podigao kapelu.

Tako je Lovćen kao pojam dobio svojevrstu dimenziju u viziji Crnogoraca, podstrekavajući ih u odbrani slobodarskih tradicija.

Njegoš je s Lovćenom drugovao od rođenja (1813), pjevao o njemu posmatrajući ga sa Cetinja, vječito mu se vraćao sa svih putovanja, da bi neposredno pred smrt, prilikom povratka iz Italije, ugledavši ga sa morske pučine rekao: »*Nikada se više nećemo rastati*«.

Danas bi bilo nemoguće zamisliti Njegoša pjesnika bez Lovćena, odnosno Lovćen bez Njegoša. Sjedinjeni tako oni se uzvisuju nad ostalim vrhovima i pjesnicima.

Kad je mladi crnogorski gospodar i vladika Petar II Petrović Njegoš preminuo 1851. godine, Crnogorci, usljed vremenskih nepogoda, kao i iz straha od mogućeg turskog napada, nijesu ispunili njegov amanet da ga sahrane u kapelici na Lovćenu. Zato su ga privremeno sahranili u Cetinjskom manastiru. Godine 1854. njegove posmrtno ostatke knjaz Danilo je izmjestio u lovćensku kapelu.

Tako Njegoš ponovo druguje s Lovćenom sve do 1916. godine kada su, po naređenju austro-ugarskih okupacionih vlasti, njegove kosti vraćene u Cetinjski manastir. To je teško palo Crnogorcima, jer je surovi tuđin namjeravao da poruši Njegoševu kapelu i umjesto nje postavi

spomenik pobjedniku — osvajaču. Započeto rušenje kapele je zaustavljeno. Minula su i okupatorska vremena (1916—1918), a Njegoševe kosti su se i dalje nalazile u Cetinjskom manastiru. Tek su se 1921. godine odgovorni ljudi ondašnje jugoslovenske države sjetili da bi trebalo pristupiti izgradnji mauzoleja na Lovćenu. Formiran je Državni odbor za izgradnju spomenika. Zbog nedostatka sredstava zamisao ovog Odbora nije mogla biti ostvarena.

Kralj Aleksandar Karađorđević je, više da bi podigao spomenik sebi nego slavnom crnogorskom pjesniku, u čast rođenja prestolonasljednika Petra, odlučio da podigne novu kapelu na Lovćenu. Zahvatajući dijelom temelje stare potpuno porušene kapele, nova je sagrađena 1925. godine i u nju su iste jeseni bile vraćene Njegoševe kosti, da napokon nađu trajni mir na vrhu Lovćena. Nova kapela je svojim unutrašnjim obilježjima više asociirala na kralja-ktitora, nego na vladiku-pjesnika i gospodara Crne Gore.

Novom okupatoru, koji se našao u Crnoj Gori u drugom svjetskom ratu, Njegoševa grobnica na Lovćenu bila je takođe trn u oku. Neposredno po ulasku u Cetinje, italijanski okupator je uperio artiljerijska oruđa da sruši kapelu na Lovćenu. Ali, Njegoš i Lovćen ponovo su odoljeli tuđinu.

U našoj socijalističkoj društvenoj zajed-

nici stvoreni su uslovi da se na dostojan način odužimo svom najvećem pjesniku. U cilju ostvarenja te zamisli, povodom 100-godišnjice Njegoševe smrti 1951. godine Odbor za proslavu tog jubileja odlučio je da ostvari trajnu želju pokoljenja i istaknutom velikanu, pjesniku i misliocu podigne dostojan spomenik na vrhu Lovčena. Raspisan je bio konkurs za izradu idejnog projekta za spomenik, koji nije dao željene rezultate. Zato se ondašnja Vlada Narodne Republike Crne Gore obratila pismom proslavljenom vajar Ivanu Meštroviću s molbom da se prihvati projektovanje mauzoleja i izrade spomenika Njegošu. Meštrović se sa osobitim zadovoljstvom prihvatio ovog zadatka. U svom odgovoru Crnogorskoj vladi, vajar je posebno podvukao da će »spomenik najvećem sinu Crne Gore, koji je ponos i svima nama ostalima raditi u duhu Njegoševih inspiracija, a to su: pravda, sloboda i dostojanstvo čovjeka i naroda... Nije meni, kaže dalje Meštrović, lebdio pred očima vladika Rade, ni vladalac Crne Gore, već pjesnik Njegoš, koji je svojim intelektom i pjesničkim darom sakupio i dao umjetničku formu vijencu filozofije i duhovnosti naroda Crne Gore«. U pogledu arhitektonskih rješenja Meštroviću je pomogao arhitekta Harold Bilinić.

Po završetku povjerenog mu zadatka veliki vajar je pisao Crnogorskoj vladi: »Honorara ne bih tražio nikakva, osim

kriške sira i pleće od ovna. Taj moj posao bio bi, kako Francuzi kažu »h o m m a g e« pjesniku i narodu koji ga je rodio«.

Meštrovićevo djelo, visokog umjetničkog dometa, prenio je u granit njegov učenik, poznati vajar Andrija Krstulović.

Mauzolej je građen u vremenu od 1970. do 1974. godine, u organizaciji Jugoslovenskog Odbora za izgradnju, formiranog 1969. god.

Njegošev mauzolej na Lovčenu karakterišu, pored izuzetne umjetničke vrijednosti, i još neki kurioziteti. Nijedan spomenik-mauzolej u svijetu nije podignut na tolikoj nadmorskoj visini (1660 m). Pogled koji se pruža na sve strane sa Lovčena, uzbuđuje i očarava posmatrača ostavljajući na njega nezaboravan utisak. Rijetko su gdje u svijetu tako srećno spojena tri snažna simbola kao što su Lovćen, Njegoš i Meštrović. Kad se tome doda da je Njegošev velelepni mauzolej na Lovčenu zajedničko djelo svih jugoslovenskih naroda i narodnosti, onda je uz pomenuta tri utkan u njega još jedan znameniti simbol — simbol bratstva i jedinstva, koji spomeniku uvećava vrijednost i značenje. To je prilikom svečanog otvaranja mauzoleja 28. jula 1974. godine, između ostalog, naglasio predsjednik Predsjedništva SR Crne Gore i predsjednik Jugoslovenskog odbora za podizanje mauzoleja, drug Veljko Milatović:

»Evo, od danas, Njegošev Lovćen viši je za jedan ispunjeni dug našeg pokoljenja velikom pjesniku, za novo djelo inspirirano njime...

Ovo je trenutak kad s Njegošem i Lovćenom srasta granitna riječ našeg vremena i našeg čovjeka...

Njegošev mauzolej danas postaje nerazdvojni dio Lovćen-planine, čiji je vrh sam pjesnik izabrao za svoj grob i bliski je znamen koji svojom otvorenosti i dostupnosti služi prisnom približavanju i povezivanju Njegoša pjesnika sa sadašnjim i budućim generacijama... Ovo, arhitektonski i građevinski neobično

složeno djelo, ostvareno je zahvaljujući entuzijazmu i dubokom razumijevanju naših ljudi za ovaj veliki poduhvat, prilozima građana i đaka, radnih kolektiva i društveno-političkih zajednica, a uz izuzetne napore projekatara i graditelja. Mauzolej Njegošu je tako i spomenik solidarnosti naših ljudi...

Mauzolejom Petra II Petrovića Njegoša na Kapi lovcenskoj naša kultura je postala bogatija za jedno veliko ostvarenje, za jedno novo mjesto srijetanja i sloge. Naša briga i djelo za Njegoša oživljavaju njegovu stalnu prisutnost, razvijaju za njega ljubav i razumijevanje kod mladih generacija i čine i ove lovcenske vidike širim i jasnijim.

TEHNIČKI PODACI O NJEGOŠEVOM MAUZOLEJU NA LOVCĒNU

Njegošev mauzolej na Lovćenu je ansambl arhitektonskih i umjetničkih ostvarenja koji sačinjavaju:

○ OKRETIŠTE

završetak automobilske prilaze Mauzoleju — kružno popločani plato, prečnika 22 m., na visini od 1578 metara.

○ PRILAZNA STAZA SA TUNELOM

Stepeništa staza, koja vodi od okretišta do platoa na kojem je mauzolej, izgrađena je od 461 stepenice i prolazi kroz 80 metara dugi tunel, uspona 35°.

Tunel je visok 5 m., a širok 3,5 m., i po njegovoj jugozapadnoj strani se nalaze dva vidikovca.

Visinska razlika koja se savladava prilaznom stazom od okretišta do terase iznosi 82 metra.

○ TERASA

plato ispred mauzoleja dimenzija 15,40 × 15 m. popločana je bračkim, a oivičena lovcenskim kamenom.

○ MAUZOLEJ

Građevinu na visini od 1660 m., dužine 37, širine 15,40 i visine 10,50 m., čiji su spoljni zidovi debeli 1,30 m., sačinjavaju:

a) ATRIJUM

Pravougaono predvorje popločano jablaničkim granitom. Na sredini se nalazi bunar sa krunom isklesanom iz jednog kamenog bloka težine 4 tone.

b) PORTICI

prostor širine 2 m. sa lijeve i desne strane atrijuma odvojen sa 10 granitnih stubova visine po 4,33 m, presjeka 0,70 × 1,40 m. i težine po 10 tona.

c) KARIJATIDE

duva ženska stilizovana crnogorska lika isklesana u bloku jablaničkog mermerna težine po 7,5 tona, a visine 4,33 m. koje nose arhitrav visine 0,80 m. i težine 4,5 tone.

d) KAPELA

zasvođena prostorija dužine 10, a širine 6,50 m, izrađena od tamno-zelenog kamena sa 6 bočnih niša poluprečnika 0,90 m. i centralnom nišom poluprečnika 2,55 m. ispred koje se nalazi Njegoševa granitna figura. Svod kapele na visini od 9 m. obložen je pozlaćenim mozaikom površine od 120 m². Pod kapele je od crvenog bokeljskog i svjetlosivog bračkog kamena.

e) NJEGOŠEVA FIGURA

Skulptura izvedena u jablaničkom granitu. Visina figure je 3,74, dužina 3,10, širina 1,40 m., a težina 28 tona.

f) KRIPTA SA GROBNICOM

polukružno zasvođena prostorija izrađena od bračkog kamena. Naspram ulaza nalazi se grobnica u smjeru istok — zapad, visine 0,42, dužine 2,20 i širine 0,85 m. Na nadgrobnoj ploči, ispod koje se nalaze Njegoševe kosti, isklesani su u reljefu crnogorski grb i krst — simboli Njegoševе duhovne i svjetovne vlasti, i natpis: »Njegoš 1813—1851«.

○ VIDIKOVAC SA STAZOM

Od mauzoleja se na sjeverozapadnoj strani produžava staza širine 1,30 m. koja vodi do 40 m. udaljenog vidikovca u obliku crnogorskog guvna, prečnika 8,60 metara. Staza i vidikovac su popločani obrađenim lovcenskim kamenom.

▲
Цетињски манастир
Cetinjski manastir
Cetinje monastery
Le monastère de Cetinje
Kloster Cetinje
Il monastero di Cettigne
Цетињский монастырь

Njegoš's Mausoleum on Mount Lovćen

The Mount Lovćen massif is an unusual configuration of land, nature's own unique artistic creation. The very concept of Mount Lovćen is identified with Jezerski Vrh, one of the peaks adorning the massif, though not the highest one.

Mount Lovćen offers a unique view of Montenegro and its "sea of rocks" with all its contrasts. On the other hand, observed from Cetinje, Lovćen resembles gigantic human shoulders.

Njegoš selected this peak, lower than

the neighbouring one (Štirovnik) as his place of eternal rest and had a chapel built there during his lifetime. Thus the actual concept of Lovćen attained a dimension of its own in the visions of Montenegrins, encouraging them to defend their traditional spirit of freedom. From his birth in 1813, Njegoš was in the company of Mount Lovćen, gazing at it from Cetinje, composing poetry about it and always returning to it from all his travels. On returning from Italy, very shortly before his death, and catching sight of Mount Lovćen from the sea, he stated: "*We shall never part again*". It would be impossible today to imagine Njegoš the poet without Mount Lovćen, or Mount Lovćen without Njegoš. Thus united, they rose high over all other peaks and poets. When the young Montenegrin Lord and Bishop, Petar II Petrović Njegoš died in 1851, the people of Montenegro, due to bad weather as well as their fear of Turkish attacks, did not comply with his last wish to be buried in the chapel on Mount Lovćen. They temporarily buried him at the Cetinje monastery. In 1854 his remains were moved by Prince Danilo to the Lovćen chapel. Thus Njegoš was again in the company of Mount Lovćen until 1916 when, at the order of the Austro-Hungarian occupational forces, his bones were returned to the Cetinje monastery. The Montenegrins took this hard because the brutal invaders intended to demolish Njegoš's chapel and replace it with a monument to the victor-invador. The demolition of the chapel, which had started, was stopped.

The days of the occupation passed (1916 to 1918), and Njegoš's bones still remained at the Cetinje monastery. It

was only in 1921 that the responsible authorities of the Yugoslav state during that period remembered that a mausoleum should be built on Mount Lovćen. A State Committee was set up for the construction of the monument. However, due to the lack of funds, the plans of this Committee could never be put to life.

King Aleksandar Karadjordjević decided to build a new chapel on Mount Lovćen in honour of the birth of Prince Peter, the heir to the throne, but more as a monument to himself than to the famous Montenegrin poet. Incorporating in part the foundations of the old, completely demolished chapel, the new chapel was built in 1925. In the autumn of the same year, Njegoš's bones were returned and found permanent rest on the top of Mount Lovćen. In its interior properties, the new chapel was more associated with the king founder than with the bishop poet and ruler of Montenegro.

The new invaders who found themselves in Montenegro during the Second World War, also found Njegoš's tomb to be a thorn in their side. Immediately after entering Cetinje, the Italian invaders aimed their artillery towards the Mount Lovćen chapel with the intention of demolishing it. However, Njegoš and Mount Lovćen again withstood such attempts.

In our socialist community, conditions were secured for paying our debt to our great poet in a dignified manner. In the aim of implementing this idea, in 1951 the Committee for the Celebration of the 100th anniversary of Njegoš's death decided to bring to life the

wish of generations and to build an appropriate monument on the top of Mount Lovćen to this great man, poet and philosopher. An open invitation for submission of draft projects for the monument was announced but failed to provide the expected results. Therefore, the government of the People's Republic of Montenegro wrote to the famous Yugoslav sculptor Ivan Meštrović asking him to accept the task of submitting a draft project of the mausoleum and a statue of Njegoš. Meštrović accepted this task with exceptional pleasure. In his reply to the Montenegrin government, the sculptor particularly stressed that *"he would create the monument to the greatest son of Montenegro, who is also the pride of us all, in the spirit of Njegoš's inspirations, namely: justice, freedom and the dignity of Man and nations... I did not, Meštrović continued, find the image of Bishop Rade, nor the ruler of Montenegro before my eyes, but the poet Njegoš, who with his entire intellect and poetic zeal gathered and gave an artistic form to the wreath of the philosophy and spiritual values of the people of Montenegro"*.

Architect Harold Bilinić helped Meštrović in the architectural features of the monument.

On completion of the task entrusted to him, the great sculptor wrote to the Montenegrin government: *"I should not like to ask for any payment, except for a piece of cheese and the shoulder of a ram. This work of mine is, as the French would put it, a 'h o m m a g e' to the poet and to the people who bore him"*.

Meštrović's work, of exceptional artistic value, was put into granite by his

pupil, the renowned sculptor Andrija Krstulović.

The mausoleum was built from 1970 to 1974 under the supervision of the Yugoslav Committee for Construction of the Mausoleum, formed in 1969.

In addition to its outstanding artistic values, Njegoš's Mausoleum on Mount Lovćen has some other interesting characteristics. No other monument-mausoleum in the world has ever been built at such a high altitude (1,660 metres above sea level). The view offered from all sides of Mount Lovćen, excites and enchants the viewer, leaving him with an unforgettable impression. It is rare to find anywhere else in the world such fortunately united and forceful symbols as are Mount Lovćen, Njegoš and Meštrović. If to this we add that the grandiose mausoleum on Mount Lovćen is the fruit of a joint effort of all the Yugoslav nations and nationalities, then in addition to the above mentioned three symbols, another very important one was woven in — the symbol of brotherhood and unity, which increases the value and the importance of the monument. This was stressed, among other things, by Comrade Veljko Milatović, the President of the Presidium of the Socialist Republic of Montenegro and President of the Yugoslav Committee for Construction of the Mausoleum on the occasion of the ceremonial unvailing of the Mausoleum on July 28, 1974: *"And so, from this day, Njegoš's Mount Lovćen is higher by a debt repaid by our generation to the great poet, by a new work of art inspired by him..."*

"This is the moment when the granite words of our time and our Man become one with Njegoš and Mount Lovćen."

"Njegoš's Mausoleum today becomes an inseparable part of Mount Lovćen, the peak of which the poet himself selected as his grave, and an endeared landmark which with its openness and approachability offers a certain intimacy with Njegoš the poet and a tie between him and present and future generations...

"This, both architecturally and structurally strange, complex work, has been carried out thanks to the enthusiasm and deep understanding of our people for this great undertaking; the contributions of citizens and students, work collectives and socio-political communities, and with

the exceptional efforts invested by architects and builders. Njegoš's Mausoleum has thus, at the same time, become a monument to the solidarity of our people...

"With the Mausoleum of Petar II Petrović Njegoš on the peak of Mount Lovćen, our culture has become richer by a great accomplishment, by a new site for gatherings, and of unity. Our concern for Njegoš and this work bring to life his permanent presence, develop the love and understanding of the young generation for him, and render these Mount Lovćen views wider and clearer..."

TECHNICAL DATA ON NJEGOŠ'S MAUSOLEUM ON MOUNT LOVČEN

Njegoš's Mausoleum on Mount Lovćen is an ensemble of architectural and artistic work comprising:

○ PARKING LOT

the end of the motor road to the Mausoleum, a circular, paved plateau 22 m in diameter at an altitude of 1,578 metres above sea level.

○ APPROACH PATH AND TUNNEL

A path with steps which leads from the parking lot to the plateau with the Mausoleum. It features 461 steps and passes through an 80 metres long tunnel with an incline of 35°. The tunnel is 5 metres high and 3.5 metres wide with two belvederes on its southwestern side. The difference in altitude of the path, from the parking lot to the terrace is 82 metres.

○ TERRACE

A plateau in front of the Mausoleum with the dimensions of 15.4 × 15 metres. It is paved with stone from the Island of Brač and bordered by stone from Mount Lovćen.

○ THE MAUSOLEUM

The structure at an altitude of 1,660 metres above sea-level, 37 metres long, 15.40 metres wide and 10.50 metres high, with the outer walls 1.30 metres thick, comprises:

a) THE ATRIUM

A rectangular hall paved with granite from Jablanica. It features a well in the centre with a crown cut in a single block of stone 4 tons in weight.

b) PORTICLES

Spaces on the left and right sides of the atrium 2 metres wide, which are separated by 10 granite pillars 4.44 metres wide and 0.70 × 1.40 in dimension, weighing 10 tons each.

c) CARYATIDS

Two stylised Montenegrin female figures cut in blocks of Jablanica marble 7.5 tons each stand 4.3 metres high and support the architrave 0.80 metres high and 4.5 tons heavy.

d) THE CHAPEL

is a domed, 10 metres long space, 6.50 metres wide, executed in dark green stone with six niches 0.90 in diameter with a central niche 2.55 m in diameter in front of which stands the granite statue of Njegoš. The dome of the Chapel at a height of 9 metres, has been lined with gilded mosaics covering an area of 120 m². The floor of the Chapel is of red Bokelj and light grey Brač stone.

e) THE STATUE OF NJEGOŠ

The sculpture was executed in Jablanica granite. The height of the figure is 3.74 metres, it is 3.10 metres long and 1.40 metres wide and weighs 28 tons.

f) THE CRYPT WITH THE TOMB

This is a semicircular domed room executed in Brač stone. Facing the door is the tomb placed in east-west direction, 0.42 metres high, 2.20 metres long and 0.80 metres wide. On the tomb slab, under which rest Njegoš's remains, the Montenegrin Coat of Arms and a Cross have been cut in relief as the symbols of his spiritual and secular powers, as well as the inscription "Njegoš 1813—1851".

○ BELVEDERE WITH PATH

On the northwestern side of the Mausoleum a 1.30 metres wide path leads to a 40 metres distant belvedere in the form of a Montenegrin threshing floor which is 8.60 metres in diameter. The path and the belvedere are paved with cut Lovćen stone.

▲
Панорама Цетиња
Panorama Cetinje
A view of Cetinje
Panorama de Cetinje
Blick auf Cetinje
Panorama di Cettigne
Панорама Цетине

Le mausolée de Njegoš sur le Lovćen

Massif montagneux à la configuration peu ordinaire, le Lovćen est, à vrai dire, un chef-d'œuvre de la nature. Hérissé de plusieurs sommets, le Lovćen s'identifie, cependant, à un seul d'entre eux — celui de Jezersko. Ce n'est pas le sommet le plus élevé du massif. C'est une vue unique qui s'offre du Lovćen sur le Monténégro et sa «mer de pierre», avec tous ses contrastes. Vu du côté opposé, depuis la ville de Cetinje, le Lovćen fait penser à une gigantesque carrure masculine.

▲
 Атријум Маузолеја
 Atrijum Mauzoleja
 Mausoleum atrium
 L'atrium du Mausolée
 Atrium des Mausoleums
 L'atrio del Mausoleo
 Атриум в составе Маузолея

Крипта са гробницом
 Kripta sa grobnicom
 Crypt with tomb
 La crypte et le tombeau
 Kripta mit Sarkophag
 La cripta e la tomba
 Крипта с саркофагом ▶

Његошева фигура,
 рад вајара
 Ивана Мештровића
 Njegoševa figura,
 rad vajara
 Ivana Meštrovića
 Njegoš's statue by
 Ivan Meštrović
 Figure de Njegoš,
 œuvre du sculpteur
 Ivan Meštrović
 Njegoš's Monumentum
 Skulptur von
 Ivan Meštrović
 Monumento di Njegoš,
 opera dello scultore
 Ivan Meštrović
 Фигура Његоша,
 работа скулптора
 Ивана Мештровича

Деталј гробнице
 Detalj grobnice
 Detail of the tomb
 Détail du tombeau
 Sarkophag, Teilansicht
 Particolare della tomba
 Деталј саркофага

Ce sommet, inférieur à la cime voisine (Štirovnik), Njegoš a voulu en fait sa dernière demeure et de son vivant il y fit ériger une chapelle.

C'est ainsi qu'aux yeux des Monténégrins le Lovćen acquit une dimension nouvelle et devint, en quelque sorte, le symbole de la défense de leurs traditions de liberté.

Depuis sa naissance, en 1813, Njegoš et le Lovćen furent des amis inséparables. Le contemplant depuis Cetinje, il l'a chanté. C'est toujours à lui qu'il revenait de ses nombreux voyages. Puis, un jour, revenant d'Italie et apercevant le Lovćen depuis la mer, il dit: «*Nous ne nous quitterons plus jamais*».

Aujourd'hui on ne dissocie pas Njegoš poète du Mont Lovćen et qui dit Lovćen dit Njegoš. Ainsi unis, ils s'élèvent au dessus des autres sommets et des autres poètes.

Lorsque le jeune souverain évêque du Monténégro Petar II Petrovič Njegoš mourut, en 1851, les Monténégrins, en raison des fortes intempéries et aussi craignant une attaque des Turcs, ne remplirent pas sa dernière volonté qui était d'être inhumé dans la petite chapelle du Lovćen. Il trouva une sépulture provisoire au Monastère de Cetinje, mais en 1854, le prince Danilo fit transporter ses restes dans la chapelle du Lovćen.

C'est ainsi que Njegoš et le Lovćen demeurèrent ensemble jusqu'en 1916. Les autorités d'occupation austro-hongroises ordonnent alors que la dépouille de Njegoš soit retournée au monastère de Cetinje. Les Monténégrins en furent très vivement affligés, car le brutal occu-

pant étranger avait manifesté son intention de détruire la chapelle de Njegoš et d'y élever à sa place un monument au vainqueur — au conquérant: L'occupant se mis en devoir de détruire la chapelle, mais il n'alla pas plus loin.

L'occupation prit fin (1916—1918), mais la dépouille mortelle de Njegoš reposait toujours au monastère de Cetinje. Ce n'est qu'en 1921 que des responsables de l'Etat yougoslave de l'époque songèrent à faire construire sur le Lovćen un mausolée au grand poète. Un Comité d'Etat fut formé pour la construction du monument. Mais, le manque de moyens empêcha la réalisation du projet de ce Comité.

Bien plus pour se glorifier que pour honorer la mémoire du célèbre poète monténégrin, le roi Alexandre Karađordjevič décida, à l'occasion de la naissance du prince-héritier Pierre, d'élever une nouvelle chapelle sur le mont Lovćen. La nouvelle chapelle, qui englobait en partie les fondements de l'ancienne, entièrement détruite, fut élevée en 1925 et à l'automne de cette même année, les restes de Petar II Petrovič Njegoš y furent déposés pour trouver enfin le repos éternel au sommet du Lovćen. Par ses signes intérieurs, la nouvelle chapelle évoquait bien plus le roi donateur que l'évêque, poète et souverain du Monténégro.

Le tombeau de Njegoš sur le Lovćen horripilait aussi, semble-t-il, le nouvel occupant du Monténégro, pendant la deuxième guerre mondiale. Aussitôt après son entrée à Cetinje, l'occupant italien pointa son artillerie vers la chapelle du Lovćen. Mais, Njegoš et le Lov-

en résistèrent une fois de plus à l'étranger.

La communauté socialiste yougoslave réunit enfin les conditions nécessaires pour rendre notre dette à son grand poète. A l'occasion du centenaire de la mort de Njegoš, en 1951, le Comité pour la célébration de ce jubilé décida de réaliser le désir fervent de plusieurs générations et d'élever au grand poète et penseur un monument digne de sa grandeur sur les hauts du Lovčen. Un concours fut organisé pour l'élaboration de l'idée projet du monument qui ne donna pas de résultats satisfaisants. Le gouvernement de la République Populaire du Monténégro s'adressa alors au célèbre sculpteur Ivan Meštrović et le pria d'accepter l'élaboration du plan du mausolée et la construction du monument à Njegoš. Meštrović répondit que c'est avec la plus vive satisfaction qu'il acceptait la tâche que l'on voulait bien lui confier. Dans sa réponse au gouvernement monténégrin, le sculpteur soulignait que *«le monument à celui qui fut le plus grand fils du Monténégro, qui est notre fierté à nous tous, serait conçu dans l'esprit des principes de Njegoš — justice, liberté et dignité de l'homme et des peuples... Devant moi, dit Meštrović plus loin, ce n'est pas la figure du prince Rade qui flottait, ni celle du souverain du Monténégro, mais celle du poète Njegoš dont l'intelligence et le talent poétique ont su réunir et donner une forme artistique à la couronne philosophique et spirituelle du peuple du Monténégro»*. Pour les solutions architectoniques de l'œuvre, Meštrović fut secondé par l'architecte Harold Bilinić.

Sa tâche accomplie, le grand sculpteur écrivit au gouvernement du Monténégro: *«Pour tout honoraire, je ne voudrais qu'un morceau de fromage et d'épaule de mouton. Comme diraient les Français, le travail que j'ai fait est un «hommage» au poète et au peuple qui l'a donné»*.

L'œuvre de Meštrović, d'une très haute portée artistique, a été transposée dans le granit par un de ses élèves, le sculpteur bien connu Andrija Krstulović. Le mausolée fut construit entre 1970 et 1974, sous les auspices du Comité yougoslave de construction, créé en 1969.

Outre par une très grande valeur artistique, le Mausolée de Njegoš se distingue par plusieurs autres curiosités. Ainsi, aucun mausolée au monde ne s'élève à une telle altitude (1660 m). La vue qui s'offre du haut du Lovčen est de toute beauté et le souvenir que l'on en emporte est inoubliable. On trouve rarement ailleurs trois puissants symboles aussi heureusement réunis — le Lovčen, Njegoš et Meštrović. Si l'on ajoute que le grandiose Mausolée de Njegoš sur le Lovčen est l'œuvre commune de toutes les nations et nationalités yougoslaves, on trouve, à côté des trois premiers symboles, un quatrième et non des moins importants — celui de la fraternité et de l'unité qui ajoute son prix au monument. C'est bien ce qu'a fait ressortir, lors de l'inauguration du mausolée, le 28 juillet 1974, le camarade Veljko Milatović, président de la Présidence de la RS du Monténégro et président du Comité yougoslave pour la construction du Mausolée:

«Voici qu'à partir d'aujourd'hui le Lovćen de Njegoš s'est rehaussé de la dette que notre génération a remboursée au grand poète, d'une œuvre nouvelle inspirée par lui...

Voici l'instant où Njegoš et le Lovćen font corps avec la parole de granit de notre époque et de notre homme...

A partir d'aujourd'hui, le Mausolée de Njegoš est une partie inséparable du mont Lovćen dont le sommet fut choisi par le poète lui-même pour être son tombeau, un symbole proche qui, par son caractère ouvert et accessible, rapprochera et reliera Njegoš poète et les générations présentes et futures...

Cette œuvre d'architecture extraordinairement complexe, a été réalisée grâce à

l'enthousiasme et à la profonde compréhension de nos gens pour cette grande entreprise, grâce aux contributions des citoyens et des écoliers, des collectifs de travail et des communautés socio-politiques, et grâce à l'effort exceptionnel des experts et des constructeurs. Ainsi, le Mausolée de Njegoš est aussi un monument à la solidarité de nos gens...

Le Mausolée de Petar II Petrović Njegoš sur le Lovćen enrichit notre culture d'une grande œuvre, d'un nouveau lieu de rencontre et de concorde. Notre souci de Njegoš ranime sa présence, développe chez les jeunes générations l'amour et la compréhension de Njegoš et rend encore plus larges et plus limpides les vues du Lovćen».

DONNEES TECHNIQUES SUR LE MAUSOLEE DE NJEGOŠ

Le Mausolée de Njegoš sur le Lovćen est un ensemble de constructions architectoniques et artistiques comprenant:

○ L'ESPLANADE

aboutissement de l'accès carrossable au Mausolée — plateau circulaire dallé, d'un diamètre de 22 m., situé à une altitude de 1578 mètres.

○ LE SENTIER D'ACCES ET LE TUNNEL

Sentier en escalier menant de l'esplanade au plateau supportant le Mausolée, il compte 461 marches et traverse un tunnel de 80 mètres, pente de 35°. La galerie a 5 m. de haut et 3,5 m. de large et est flanquée, du côté sud-ouest, de deux belvédères. La différence d'altitude à surmonter par le sentier d'accès, de l'esplanade à la terrasse, est de 82 mètres.

○ LA TERRASSE

plateau devant le Mausolée présentant les dimensions de 15,40 x 15 m. Dallé de pierre de l'île de Brač, bordé de pierre du Lovćen.

○ LE MAUSOLEE

Construction s'élevant à 1660 mètres d'altitude. Longueur 37 mètres, largeur 15,40 mètres, hauteur 10,50 mètres. L'épaisseur de ses murs extérieurs est de 1,30 m. Elle comprend:

a) L'ATRIUM

Cour rectangulaire dallée de granit de Jablanica. En son centre se trouve un puits dont la margelle est taillée dans un seul bloc de pierre de 4 tonnes.

b) LES PORTIQUES

espace de 2 m. de large, séparé de droite et de gauche de l'atrium par dix piliers de granit hauts de 4,33 m, section 0,70 x 1,40 m. Ils pèsent dix tonnes chacun.

c) LES CARIATIDES

deux figures féminines monténégrines stylisées, taillées dans un bloc de marbre de Jablanica. Poids 7,5 tonnes, hauteur 4,33 m. Elles supportent un architrave de 0,90 m. de haut et pesant 4,5 tonnes.

d) LA CHAPELLE

pièce voûtée d'une longueur de 10 m, d'une largeur de 6,50 m, en pierre de couleur vert foncé, flanquée de 6 niches latérales d'un rayon de 0,90 m, et comprenant une niche centrale d'un rayon de 2,55 m, devant laquelle se dresse la statue de Njegoš en granit. La voûte de la chapelle, à une hauteur de 9 m., est recouverte de mosaïque dorée sur une superficie de 120 m². Le sol de la chapelle est en pierre rouge de Boka et en pierre gris clair de Brač.

e) LA STATUE DE NJEGOŠ

Sculpture exécutée dans un bloc de granit de Jablanica. La hauteur de la figure est de 3,74 m, sa largeur de 3,10 m., sa largeur de 1,40 m., son poids de 28 tonnes.

f) LA CRYPTTE ET LE TOMBEAU

caveau semi-circulaire en pierre de l'île de Brač. Face à l'entrée est le tombeau disposé dans la direction Est-ouest, haut de 0,42 m, long de 2,20 m., large de 0,85 m. La dalle funéraire, qui abrite les restes de Njegoš, porte taillées en relief les armoiries du Monténégro et la croix — symboles du pouvoir temporel et du pouvoir spirituel de Njegoš, et ces mots: «Njegoš 1813—1851».

○ LE BELVEDERE ET LE SENTIER

Partant du Mausolée et allant vers le Nord-Ouest, un sentier de 1,30 m. de large conduit au belvédère, à 40 mètres de là, présentant la forme d'une aire monténégrinne et un diamètre de 8,60 mètres. Le sentier et le belvédère sont dallés de pierre taillée du Lovćen.

▲
 Окретиште у подножју Маузолеја
 Okretište u podnožju Mauzoleja
 Parking lot at the foot of the Mausoleum
 L'esplanade au pied du Mausolée
 Parkfläche am Fuss des Mausoleumsgipfels
 Il piazzale ai piedi del Mausoleo
 Плошадка под Мавзолеем

Das Njegoš — Mausoleum auf dem Lovćen

Das Lovćen-Massiv ist eine ungewöhnliche Gebirgskonfiguration, ein Kunstwerk der Natur eigener Art. Es hat mehrere Gipfel. Mit „Lovćen“ meint man den Jezerski vrh, also einen bestimmten — und nicht den höchsten — Gipfel des Massivs.

Vom Lovćen aus bietet sich ein einzigartiger Blick auf Montenegro und sein „steinernes Meer“ mit allen seinen Kontrasten. Der Lovćen selbst gleicht, von Cetinje aus gesehen, den mächtigen Schultern eines Riesen.

Njegoš erwählte diesen Gipfel, der nied-

riger ist als sein Nachbar Štirovnik, zu seiner ewigen Ruhestätte und liess noch zu Lebzeiten eine Kapelle auf ihm errichten.

So wurde der Lovćen ein Begriff von besonderer Bedeutung für die Montenegriner, ein Ansporn in der Verteidigung ihrer freiheitlichen Traditionen.

Für Njegoš war der Lovćen ein treuer Gefährte schon in seinen Kindertagen. Er besang ihn, während er von Cetinje zu ihm hinaufschaute, und kehrte von allen Reisen immer wieder zu ihm zurück. Kurz vor seinem Tode, als er ihn, von Italien kommend, vom Schiff aus erblickte, rief er aus: „*Wir werden uns nun nie mehr trennen!*“

Heute kann man sich den Dichter Njegoš nicht ohne den Lovćen und den Lovćen nicht ohne Njegoš vorstellen. Vereint erheben sie sich über alle anderen Gipfel und Dichter.

Als der junge montenegrinische Herrscher und Bischof Petar II. Petrović Njegoš 1851 starb, erfüllten die Montenegriner wegen eines Unwetters und auch aus Furcht vor einem eventuellen Überfall der Türken sein Vermächtnis nicht, ihn in der Kapelle auf dem Lovćen zur ewigen Ruhe zu betten. Sie bestatteten ihn im Kloster Cetinje. Im Jahre 1854 liess dann Fürst Danilo seine sterblichen Überreste in die Lovćen-Kapelle bringen.

So war Njegoš mit dem Lovćen wieder vereint bis 1916, als auf Befehl der österreich-ungarischen Besatzungsbehörden seine Gebeine in das Kloster Cetinje zurückgebracht wurden. Das traf die Montenegriner schwer, denn die

fremden Eindringlinge wollten Njegoš's Kapelle abreißen und an ihrer Stelle ein Siegerdenkmal errichten. Der Abriss der Kapelle wurde begonnen, aber nicht zuendegeführt.

Die Besatzungsjahre (1916—1918) gingen vorüber, und Njegoš's Gebeine blieben im Kloster Cetinje. Erst 1921 kamen die Verantwortlichen des damaligen jugoslawischen Staates auf den Gedanken, dass man auf dem Lovćen ein Mausoleum errichten sollte. Es wurde dafür eigens ein staatliches Komitee gebildet. Da nicht genügend Mittel vorhanden waren, konnte das Komitee die Absicht jedoch nicht verwirklichen.

Eher um sich als dem berühmten montenegrinischen Dichter ein Denkmal zu errichten, beschloss König Aleksandar Karadjordjević, zu Ehren der Geburt des Thronfolgers Petar eine neue Kapelle auf dem Lovćen zu erbauen. Unter Einbeziehung eines Teils des Fundaments der alten, abgerissenen Kapelle wurde 1925 eine neue gebaut. Noch im Herbst des gleichen Jahres wurden Njegoš's Gebeine dort bestattet, damit sie endlich auf dem Lovćen ewigen Frieden fänden. Die neue Kapelle erinnerte in ihrer inneren Ausgestaltung jedoch mehr an den Stifter als an den Dichter, Bischof und Herrscher Montenegros.

Dem nächsten Okkupator Montenegros, im zweiten Weltkrieg, war Njegoš's Grabmal auf dem Lovćen ebenfalls ein Dorn im Auge. Unmittelbar nach dem Einmarsch in Cetinje richtete der italienische Okkupator seine Geschütze gegen die Kapelle, um sie zu zerstören. Njegoš und der Lovćen hielten jedoch den fremden Eroberern stand.

In unserer sozialistischen Gemeinschaft haben wir die Voraussetzungen dafür geschaffen, unsern grössten Dichter in würdiger Weise zu ehren. Zu Njegoš's 100. Todestag 1951 beschloss der Festausschuss, den Wunsch vieler Generationen wahr zu machen und dem grossen Dichter und Denker ein würdiges Denkmal auf dem Lovčen zu errichten. Es wurde ein Wettbewerb für einen Denkmalsentwurf ausgeschrieben, der jedoch nicht die gewünschten Resultate erbrachte. Deshalb richtete die Regierung der Volksrepublik Montenegro ein Schreiben an den berühmten Bildhauer Ivan Meštrović mit der Bitte, die Projektierung des Mausoleums zu übernehmen und ein Njegoš-Denkmal zu schaffen. Meštrović nahm den Auftrag mit Freuden an. In seiner Antwort an die montenegrinische Regierung betonte der Künstler, er werde an dem „Denkmal für den grössten Sohn Montenegros, der unser aller Stolz ist, im Geiste der Inspirationen Njegoš's — Gerechtigkeit, Freiheit und Würde des Menschen und der Nation — arbeiten... Mir schwebte vor Augen«, sagte Meštrović weiter, „nicht der Bischof, nicht der Herrscher Montenegros, sondern der Dichter Njegoš, der mit seiner Intelligenz und Dichtergabe die Philosophie und Geistigkeit des montenegrinischen Volkes erfasste und ihr künstlerische Form verlieh.“ Bei der baulichen Gestaltung stand Meštrović der Architekt Harold Bilinić zur Seite.

Nach der Vollendung des Werkes schrieb der grosse Bildhauer an die Regierung von Montenegro: „Ich möchte keinerlei Honorar, ausser einer Scheibe Käse und einer Hammelschulter. Meine

Arbeit soll ein, wie die Franzosen sagen, 'hommage' dem Dichter und dem Volke sein, das ihn hervorgebracht hat.“ Meštrović's Werk von hohem künstlerischen Rang übertrug sein Schüler, der namhafte Bildhauer Andrija Krstulović, in Granit.

Das Mausoleum wurde in der Zeit von 1970 bis 1974 in der Organisation des 1969 für den Bau gebildeten Jugoslawischen Ausschusses erbaut.

Das Njegoš-Mausoleum auf dem Lovčen charakterisieren ausser künstlerischen Werten auch einige Denkwürdigkeiten. Kein anderes Mausoleum der Welt wurde in so grosser Höhe errichtet (1660 m über dem Meeresspiegel). Der Blick, der sich vom Lovčen nach allen Seiten bietet, erregt und begeistert den Betrachter und wird ihm zu einem unauslöschlichen Eindruck. Selten in der Welt sind drei starke Symbole — wie hier Lovčen, Njegoš und Meštrović — so glücklich miteinander vereint. Fügt man dem hinzu, dass das herrliche Mausoleum auf dem Lovčen das gemeinsame Werk aller jugoslawischen Völker und Nationalitäten ist, dann tritt zu den drei genannten noch ein viertes bedeutendes Symbol — das Symbol der Brüderlichkeit und Einheit, das Wert und Bedeutung des Mausoleums noch erhöht. Das betonte bei der feierlichen Einweihung am 28. Juli 1974 auch der Präsident des Präsidiums der SR Montenegro und Vorsitzende des Jugoslawischen Mausoleumsausschusses, Veljko Milatović: „Ab heute nun ist Njegoš's Lovčen höher um eine erfüllte Schuld unserer Generation an den grossen Dichter, um ein neues, von ihm inspiriertes Werk...“

Dies ist der Augenblick, da mit Njegoš und dem Lovćen das granitene Wort unserer Zeit und unseres Menschen zusammenwächst...

Njegoš's Mausoleum wird heute zu einem untrennbaren Teil des Lovćen-Berges, dessen Gipfel der Dichter selbst zu seiner Grabstätte ausersah, und es ist ein vertrautes Wahrzeichen, das durch seine Offenheit und Zugänglichkeit die heutige Generation und die kommenden Generationen einlädt, dem Dichter nahezukommen...

Dieses architektonisch und baulich einzigartige Werk konnte Wirklichkeit werden dank dem Enthusiasmus und dem tiefen Verständnis unserer Menschen für dieses grossartige Vorhaben, dank den

Beiträgen von Mitbürgern und Schülern, Arbeitskollektiven und gesellschaftlich-politischen Gemeinschaften und dank den aussergewöhnlichen Anstrengungen der Projektanten und Erbauer. Das Njegoš-Mausoleum ist so auch ein Denkmal der Solidarität unserer Menschen...

Durch das Mausoleum für Petar II. Petrović Njegoš auf dem Lovćen ist unsere Kultur reicher geworden um eine grosse Schöpfung, um einen neuen Ort der Begegnung und der Eintracht. Was wir für Njegoš getan haben, erneuert seine ständige Gegenwart, fördert Liebe und Verständnis der jungen Generation für ihn und macht auch die Horizonte um den Lovćen lichter und weiter."

TECHNISCHE ANGABEN ZUM NJEKOŠ-MAUSOLEUM AUF DEM LOVČEN

Das Njegoš-Mausoleum auf dem Lovćen ist ein Ensemble aus Bauten und Kunstwerken:

○ PARKFLÄCHE

Ende der Zufahrt zum Mausoleum, kreisförmig gepflastertes Plateau von 22 m Durchmesser, 1578 m über dem Meeresspiegel.

○ AUFSTIEG MIT TUNNEL

Stufenweg von der Parkfläche zum Mausoleumsplateau, 461 Stufen und 80 m Tunnel der Steigung 35%. Der Tunnel ist 5 m hoch und 3,5 m breit, auf seiner südwestlichen Seite befinden sich zwei Aussichtspunkte. Der Höhenunterschied zwischen Parkfläche und Terrasse beträgt 82 m.

○ TERRASSE

Plateau vor dem Mausoleum, 15,4 × 15 m, gepflastert mit Stein von der Insel Brač, eingefasst mit Stein vom Lovčengebirge.

○ MAUSOLEUM

1660 m über dem Meeresspiegel, 37 m lang, 15,40 m breit und 10,5 m hoch. Die Aussenmauern sind 1,3 m stark. Teile des Bauwerks:

a) ATRIUM

Rechteckiger Vorhof, gepflastert mit Granit aus Jablanica. In der Mitte befindet sich ein Brunnen mit einer Krone, die aus einem 4 t schweren Steinblock gehauen ist.

b) PORTÍCI

2 m breit, zur linken und rechten Seite vom Atrium getrennt durch zehn je 10 t schwere Granitsäulen von 4,33 m Höhe und mit den Seitenmassen 0,7 bzw. 1,4 m.

c) KARYATIDEN

zwei 4,33 m hohe, je aus einem 7,5 t schweren Block Jablanica-Marmor gehauene stilisierte montenegrinische Frauengestalten, die den 0,8 m hohen und 4,5 t schweren Architrav tragen.

d) KAPELLE

10 m langer und 6,5 m breiter Raum aus dunkelgrünem Stein mit gewölbter Decke, 6 Seitennische, Halbmesser 0,90 m, und einer zentralen Nische, Halbmesser 2,55 m, vor der sich die granitene Njegoš-Figur befindet. Das Deckengewölbe ist in 9 m Höhe mit 120 m² Goldmosaik ausgelegt. Der Boden der Kapelle besteht aus rotem Stein aus der Bucht von Kotor und aus hellgrauem Stein von der Insel Brač.

e) NJEKOŠ-FIGUR

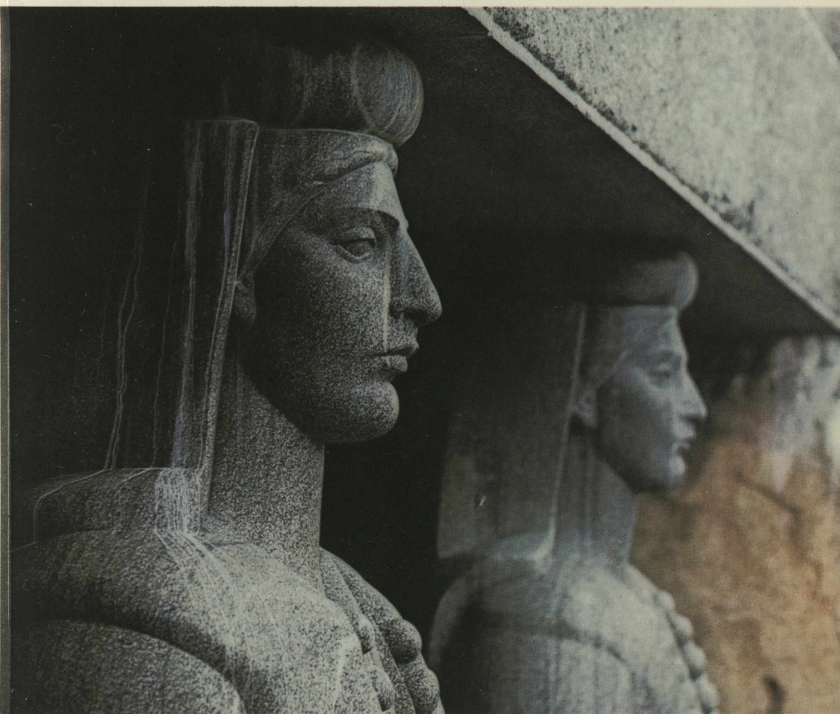
Skulptur aus Granit aus Jablanica. Höhe 3,74 m, Länge 3,10 m, Breite 1,40 m, Gewicht 28 t.

f) KRYPTA MIT SARKOPHAG

halbkreisförmig überwölbter Raum aus Stein von Brač. Gegenüber dem Eingang steht in Ost-West-Richtung der 0,42 m hohe, 2,20 m lange und 0,85 m breite Sarkophag. Die Deckplatte, unter der Njegoš's Gebeine ruhen, trägt im Relief das montenegrinische Wappen und das Kreuz — die Symbole der weltlichen und der geistlichen Macht — und die Inschrift „Njegoš 1813—1851“.

○ AUSSICHTSPUNKT

Vom Mausoleum führt auf der Nordwestseite ein 1,30 m breiter Weg 40 m weit zum Aussichtspunkt, einer dem montenegrinischen Dreschplatz nachgebildeten runden Fläche von 8,60 m Durchmesser. Weg und Fläche sind mit bearbeitetem Stein vom Lovćen gepflastert.

▲
Деталь каријатида
Detailj karijatida
Detail of the caryatids
Détail des cariatides
Karyatiden, Teilansicht
Particolare di cariatide
Кариатиды (деталь)

Il mausoleo di Njegoš sul monte Lovćen

Il massiccio montuoso del Lovćen non è una qualsiasi configurazione geografica: è una particolarissima opera d'arte della natura. Il massiccio è coronato da alcune vette, ma quando si dice Lovćen si pensa spesso alla vetta Jezerski, vale a dire ad una cima, e nemmeno alla più alta, di tutto il massiccio. Dal Lovćen si può godere un raro panorama di tutto il Montenegro e del suo «mare di pietra», con tutti i contrasti che gli sono tipici. D'altro canto, visto da Cetigne, il Lovćen può dare l'idea delle colossali spalle di un gigante.

Njegoš scelse proprio questa vetta, più bassa di quella immediatamente vicina dello Štirovnik, come luogo del proprio eterno riposo e, già da vivo, vi fece erigere una cappella.

Nella visione dei Montenegrini, il monte Lovćen ha così assunto dimensioni particolari e li ha sempre incitati alla difesa delle proprie tradizioni libertarie. Per Njegoš, il Lovćen fu familiare fin dalla nascita (1813), lo cantò osservandolo da Cettigne, ad esso ritornava sempre dopo ogni viaggio, fino a che, poco prima della morte, scorgendolo dal mare durante il suo ritorno dall'Italia, ebbe ad esclamare: «*Ora non ci lasceremo mai più*». Sarebbe oggi impossibile ricordare il poeta Njegoš senza il suo Lovćen, né il monte Lovćen senza il suo Njegoš. Così uniti, essi si innalzano al di sopra di tutte le altre vette, di tutti gli altri poeti.

Quando, nel 1851, il giovane signore e vescovo del Montenegro, Petar II Petrović Njegoš, morì, il maltempo e il timore di un possibile attacco dei Turchi impedì ai Montenegrini di eseguire il suo testamento e di seppellirlo nella cappella fatta costruire sul Lovćen. Lo inumarono temporaneamente nel monastero di Cettigne fino al 1854, quando il principe Danilo fece trasferire i suoi resti mortali nella cappella sul monte.

E Njegoš rimase con la sua montagna fino al 1916, quando, per ordine delle autorità di occupazione austro-ungariche, le ossa di Njegoš vennero riportate nel monastero di Cettigne. Fu una decisione che colpì duramente i Montenegrini, tanto più che il crudele straniero intendeva demolire la cappella di Njegoš per erigere al suo posto un

monumento alla propria conquista. Ma la demolizione, già iniziata, venne arrestata. Passarono anche gli anni dell'occupazione (1916—1918) e le ossa di Njegoš continuavano a trovarsi nel monastero di Cettigne. Appena nel 1921, i capi dello stato jugoslavo di allora si ricordarono di dare inizio alla costruzione di un mausoleo sul Lovćen: venne formato un Comitato di stato per la costruzione del monumento, ma il progetto allora elaborato non poté essere realizzato per mancanza di fondi.

Re Alessandro Karadjordjević, in occasione della nascita del principe ereditario Pietro, decise, più per erigere un monumento a sè stesso che alla memoria del glorioso poeta montenegrino, di innalzare una nuova cappella. L'edificio, che comprendeva una parte delle fondamenta della vecchia cappella abbattuta, venne costruito nel 1925, anno in cui gli furono restituite le ossa di Njegoš affinché trovassero alfine una quiete durevole sulla cima del monte. Le decorazioni interne della nuova cappella ricordavano più il re donatore che il vescovo, il poeta e il signore del Montenegro.

Anche nella seconda guerra mondiale la tomba di Njegoš sul Lovćen sembrò essere una spina nell'occhio degli occupatori del Montenegro. Subito dopo l'ingresso in Cettigne, gli occupatori italiani puntarono i loro cannoni per abbattere la cappella. Ma Njegoš e il Lovćen seppero nuovamente resistere allo straniero.

Nella nostra comunità socialista si è creata alfine l'atmosfera adatta per sdebitarci degnamente nei confronti del nostro maggiore poeta. Per realizzare

questa aspirazione, nel 1951, in occasione del primo centenario della morte di Njegoš, il Comitato delle celebrazioni decise di attuare la mai spenta volontà di tante generazioni e di erigere alla grande figura di Njegoš, poeta e pensatore, un monumento degno di lui sulla vetta del Lovćen. Venne bandito un concorso che non diede però i risultati desiderati. Per questo, il governo della allora Repubblica popolare del Montenegro inviò una lettera al famoso scultore Ivan Meštrović, pregandolo di progettare il mausoleo e di scolpire un monumento a Njegoš. Meštrović si mostrò onorato di assumere questo impegno. Nella sua risposta al governo del Montenegro lo scultore sottolineava in modo particolare che *«al monumento del maggior figlio del Montenegro, che è l'orgoglio anche di noi tutti, lavorerò conformemente al genio ispiratore di Njegoš, e cioè nello spirito della giustizia, della libertà e della dignità dell'uomo e del popolo... Davanti ai miei occhi — continuava Meštrović — non aleggia la figura del vescovo Rade, né del signore del Montenegro, ma quella del poeta Njegoš, che con suo intelletto e con il suo genio di poeta raccolse e diede forma d'arte al serbo di filosofia e di spiritualità del popolo del Montenegro»*. Nelle soluzioni architettoniche del monumento Meštrović venne aiutato dall'architetto Harold Bilinić.

A lavoro compiuto, il grande scultore scrisse al governo del Montenegro: *«Non vorrei altro compenso che un pezzetto di formaggio e una spalla di montone. Questo mio lavoro vuole essere, come dicono i Francesi, un 'hommage' al poeta e al popolo dal quale è nato»*.

La scultura di Meštrović, opera di alto valore artistico, venne realizzata in granito da un suo allievo, il noto scultore Andrija Krstulović.

Il Mausoleo venne costruito dal 1970 al 1974, sotto il patronato di un Comitato jugoslavo appositamente formato nel 1969.

Il Mausoleo di Njegoš sul Lovćen, oltre ad essere opera di eccezionale valore d'arte, è caratteristico anche per alcune altre curiosità. Anzitutto è il mausoleo costruito alla maggior latitudine del mondo (1660 metri). Il panorama che gli si stende intorno commuove ed incanta il visitatore lasciandogli impressa un'immagine indimenticabile. Inoltre, raramente altrove si può incontrare una così felice fusione di tre possenti simboli: il Lovćen, Njegoš e Meštrović. E se si aggiunge che questo grandioso Mausoleo di Njegoš è opera a cui hanno contribuito tutti i popoli e tutti i gruppi nazionali jugoslavi, allora, a quei tre simboli se ne aggiunge un altro importantissimo: il simbolo della fratellanza e dell'unità, che fa aumentare il valore e il significato del monumento. Questo ha tra l'altro, sottolineato il Presidente della Presidenza della RS del Montenegro e Presidente del Comitato jugoslavo per l'erezione del monumento, il compagno Veljko Milatović, durante la cerimonia solenne dell'inaugurazione, il 28 luglio 1974:

«Ecco, da oggi il Lovćen di Njegoš è diventato più alto per quel tanto che è alto il debito pagato dalla nostra generazione al grande poeta, per quel tanto che è alta questa nuova opera che a lui s'ispira...»

Questo è l'ora in cui con Njegoš e con il Lovćen si immedesima la parola granitica del nostro tempo e della nostra gente... Il Mausoleo di Njegoš diventa da oggi parte inscindibile della montagna del Lovćen, la cui vetta è stata scelta dal poeta a propria tomba; ed è un chiaro simbolo che, per essere tanto aperto e tanto accessibile, serve ad avvicinare ed a legare intimamente il poeta Njegoš alle generazioni di oggi e di domani...

Questa opera, tanto complessa sotto il profilo architettonico ed edile, è stata realizzata grazie all'entusiasmo e alla profonda comprensione dimostrata dalla nostra gente, grazie all'obolo dei cittadini e degli scolari, dei collectivi di lavoro e

delle comunità politico-sociali, e grazie alle fatiche eccezionali dei progettisti e dei costruttori. Il Mausoleo di Njegoš diventa pertanto anche un monumento della solidarietà della nostra gente...

Il Mausoleo di Petar II Petrovič Njegoš sulla cima del Lovćen arricchisce la nostra cultura di una nuova grande opera, di un nuovo punto d'incontro e di concordia. Il nostro ricordo e la nostra azione a favore di Njegoš ravvivano la sua presenza perenne, alimentano nelle generazioni più giovani l'amore e la comprensione per la sua figura; fanno sì che anche questi panorami del Lovćen diventino più vasti e più luminosi.

INFORMAZIONI TECNICHE SUL MAUSOLEO DI NJEGOŠ SUL LOVČEN

Il Mausoleo di Njegoš sul monte Lovćen è costituito dal seguente complesso di opere architettoniche ed artistiche:

○ PIAZZALE

È uno spiazzo circolare, lastricato, che conclude la strada asfaltata per la quale si giunge agli accessi del Mausoleo; situato ad una altitudine di 1578 m., ha un diametro di 22 m.

○ SENTIERO E GALLERIA DI ACCESSO

Il sentiero a scalinata che dal piazzale automobilistico conduce allo spiazzo su cui si erge il Mausoleo è costituito da 461 gradini, attraversa una galleria lunga 80 m. ed ha una pendenza di 35°. La galleria è alta 5 e larga 3,5 m. Sul suo lato sud-occidentale si aprono due belvedere. Dal piazzale al mausoleo il sentiero e la galleria superano un dislivello di 82 m.

○ TERRAZZA

Vasto spiazzo di 15,40 x 15 m., antistante il Mausoleo, lastricato con marmo di Braza e recinto con pietra del Lovćen.

○ MAUSOLEO

Edificio eretto all'altitudine di 1600 m. Lungo 37, largo 15,40 ed alto 10,50 m. con muri perimetrali di 1,30 m. di spessore. È composto dai seguenti elementi:

a) ATRIO

Ingresso quadrangolare pavimentato con granito di Jablanica. Il pozzo situato al centro è ornato da una vera ricavata da un blocco di pietra di 4 tonnellate.

b) PORTICI

Larghi 2 m., separati a destra e a sinistra dall'atrio da 10 pilastri di granito alti 4,33 m., con sezione 0,70 x 1,40 m., del peso di 10 tonnellate ognuno.

c) CARIATIDI

Due figure femminili stilizzate, scolpite in blocchi di marmo di Jablanica, pesanti 7,5 tonnellate ognuno, dell'altezza di 4,33 m., che sorreggono un'architrave di 0,80 m. di altezza e di 4,5 tonnellate di peso.

d) CAPPELLA

Ambiente a volta, lungo 10 e largo 6,50 m., rivestito di pietra verde scura con sei nicchie laterali di 0,90 m. di raggio e con una nicchia centrale dal raggio di 2,55 m., di fronte alla quale è situata la statua granitica di Njegoš. La volta della cappella, alta 9 m., è rivestita di mosaico dorato per una superficie di 120 mq. La cappella è pavimentata con marmo rosso delle Bocche di Cattaro e con marmo grigio perla di Braza.

e) STATUA DI NJEGOŠ

Monumento scolpito in granito di Jablanica. Altezza 3,74 m., lunghezza 3,10 m., larghezza 1,40 m., peso 28 tonnellate.

f) CRIPTA E TOMBA

Ambiente semicircolare a volta costruito con pietra di Braza. Di fronte all'ingresso si trova la tomba, orientata in direzione est-ovest, alta 0,42 lunga 2,20 e larga 0,85 m. Sulla lapide tombale, sotto la quale si trovano le ossa di Njegoš, sono scolpiti a rilievo lo stemma del Montenegro ed una croce, simboli del potere spirituale e temporale di Njegoš. L'iscrizione dice: «Njegoš. 1813—1851».

○ SENTIERO DEL BELVEDERE

Sul lato nord-occidentale del Mausoleo un sentiero largo 1,30 m. conduce per 40 m. ad un belvedere del diametro di m. 8,60 che ha la forma caratteristica dell'«aia montenegrina». Il sentiero ed il belvedere sono lastricati con pietra lavorata del Lovćen.

▲
 Губно — видиковац
 Gubno — vidikovac
 Trashing floor — belvedere
 Le belvédère
 «Dreschplatz» — Aussichtspunkt
 L'ala-belvedere
 Бельведер

Мавзолей Негоша на Ловчене

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE
 DURĐE
 CRNOJEVIĆ

Горный массив Ловчен со своей необычайной конфигурацией является своеобразным художественным творением природы. Его красят несколько пиков, однако понятие Ловчена отождествляется с пиком Езерски-Врх, который к тому же не является наиболее высоким пиком этого массива.

С Ловчена открывается замечательный вид на Черногорию, на ее „каменное море” со всеми присущими местной природе контрастами. С другой стороны, если на Ловчен смотреть из Цетине, то он напоминает собой гигантские плечи мужчины.

Этот пик, который несколько ниже соседнего пика (Штиривника), Негош сам избрал местом своего вечного сна и еще при жизни построил там часовню. Таким образом, в представлении черногорцев Ловчен обрел особое символическое значение, поощряя их борьбу во имя защиты свободолюбивых традиций. Особое чувство к Ловчену у Негоша зародилось, можно сказать, с его рождения (1813 г.), он его воспевал, любуясь им из Цетине, после путешествий неизменно к нему возвращался, а незадолго до смерти, возвращаясь из Италии и увидев его с открытого моря, он сказал: „Больше мы уж никогда не расстанемся“.

В настоящее время нельзя себе представить Негоша как поэта без Ловчена и Ловчен без Негоша. В символическом единстве они возвышаются над остальными горными массивами и поэтами. Когда, в 1851 году, скончал молодой черногорский государь и владыка Петр II Петрович-Негош, черногорцы вследствие ненастной погоды и опасаясь возможных турецких вторжений, не смогли выполнить его завещание и захоронить его посмертные останки в часовню на Ловчене. Таким образом он был временно похоронен в Цетиньском монастыре. В 1854 году князь Данило перенес его посмертные останки в часовню на Ловчене.

Посмертные останки Негоша почили на Ловчене вплоть до 1916 года, когда по распоряжению австро-венгерских оккупационных властей, они были вновь перенесены в Цетиньский монастырь. Это произвело тягостное впечатление на черногорцев, ибо суровые чужеземцы намеревались снести часовню Негоша и, вместо нее, воздвигнуть памятник победителю-захватчику. Часовню даже начали сносить, однако работы пришлось приостановить.

Миновал период оккупации (1916—1918 гг.), однако посмертные останки Негоша продолжали оставаться в Цетинь-

ском монастыре. И только в 1921 году ответственные деятели югославского государства вспомнили о том, что следовало бы приступить к сооружению мавзолея на Ловчене. Был учрежден Государственный комитет по строительству памятника. Однако, за недостатком средств, замыслы этого комитета не удалось осуществить. Король Александр Караджорджевич, руководствуясь желанием построить памятник скорее самому себе, нежели прославленному черногорскому поэту, принял по поводу рождения наследника престола Петра решение построить новую часовню на Ловчене. Таким образом, в 1925 году частично на фундаментах старой, к тому времени уже совершенно разрушенной часовки, была построена новая, а осенью того же года в нее перенесены посмертные останки Негоша, и здесь они, наконец, нашли себе вечный покой на вершине Ловчена. Своим внутренним оформлением новая часовня больше напоминала о короле-ктиторе, нежели о владыке, поэте и государе Черногории.

Новым оккупантам, захватившим Черногорию в период второй мировой войны, тоже, подобно бельму на глазу, мешала гробница Негоша на Ловчене. Итальянские оккупанты после вступления в Цетине тут же открыли артиллерийский огонь на ловченскую часовню, пытались ее стереть с лица земли. Однако и на этот раз Негош и Ловчен устояли перед чужеземцами.

В нашем социалистическом общественном содружестве обеспечены условия для того, чтобы достойным способом почтить память нашего величайшего поэта. В целях осуществления этого замысла в 1951 году, когда отмечалось столетие смерти Негоша, Комитет по проведению мероприятий в связи с этим юбилеем постановил выполнить непреодолимое желание ряда поколений и воздвигнуть на вершине Ловчена памятник видному деятелю, поэту и

мыслителю. Был назначен конкурс на разработку эскизного проекта памятника, однако он не дал желанных результатов. Поэтому Правительство Народной Республики Черногории обратилось к прославленному скульптору Ивану Мештровичу с просьбой принять на себя разработку проекта мавзолея и памятника Негошу. Мештрович с особым удовольствием приступил к выполнению этой задачи. В ответе черногорскому правительству скульптор особо отмечал, что „памятник самому выдающемуся сыну Черногории, который является предметом гордости всех нас, будет им создан в духе тех начал, которыми вдохновлялся Негош, а именно — справедливости, свободы, достоинства человека и народа... У меня перед глазами, — указывал далее Мештрович, — был не владыка Раге и не правитель Черногории, а поэт Негош, который силой своего интеллекта и поэтического таланта обединил воедино, придал ему художественную форму, венец философии и духовного бытия народа Черногории”. Что касается архитектурных решений, то в этом деле Мештровичу помогал архитектор Харольд Билинич.

Выполнив доверенную ему задачу, великий скульптор написал Правительству Черногории: „Мне не надо никакого гонорафа, разве что кусок брынзы и передний окорок барана. Эта моя работа является, как говорят французы „поттаге“ поэту и народу, среди которого он родился”.

Произведение Мештровича, характеризующее высокими художественными достоинствами, воплотил в граните его ученик, известный скульптор Андрия Крстулович.

Строительство мавзолея продолжалось с 1970 по 1974 год и находилось в ведении Югославского комитета по строительству мавзолея, учрежденного в 1969 году.

Помимо высоких художественных достоинств, мавзолеем Негоша на Ловчене

примечателен и по ряду других особенностей. Нет в мире другого памятника-мавзолея, воздвигнутого на такой высоте над уровнем моря (1660 м). Вид, открывающийся с Ловчена на все стороны, вызывает волнение и чарует человека, производя на него незабвенное впечатление. Едва ли где-либо в мире можно найти еще одно такое место, где так удачно объединены три столь выдающихся по своему значению символа, как Ловчен, Негош и Мештрович. Если к этому добавить, что грандиозный мавзолеем Негоша на Ловчене явился общим делом всех народов и народностей Югославии, то к указанным выше трем символам следует добавить еще один знаменательный символ, а именно — символ братства и единства, который придает еще большую ценность и значение этому памятнику. В частности, это было отмечено и при торжественном открытии мавзолея, 28 июля 1974 года, в выступлении председателя Президиума Социалистической Республики Черногории, председателя Югославского комитета по строительству мавзолея, товарища Велько Милатовича:

„Итак, сегодня Ловчен Негоша вырос на еще один выполненный нашим поколением долг перед великим поэтом, на новое произведение, которое было им вдохновлено...”

Это момент, когда с Негошем и Ловченем воедино срастается гранитное слово нашей эпохи и нашего человека...

Сегодня мавзолеем Негоша стал неотъемлемой частью горы Ловчен, вершина которой, избранная самим поэтом для места своей могилы, является близким знаменем, которое своей откровенностью и доступностью способствует тесному сближению и обединению поэта Негоша с современными и будущими поколениями...

Это произведение, исключительно сложное в архитектурном и строительном отношении, создано благодаря энтузиазму

и глубокой отзывчивости наших людей, проявленных к этому великому подвигу, оно создано на средства граждан и участвующих, трудовых коллективов и общественно-политических содружеств, ценой исключительно больших усилий проектировщиков и строителей. Мавзолей Негоша явился, таким образом, и памятником солидарности наших людей... Мавзолей Петра II Петровича

на ловченской шапке обогатил нашу культуру еще одним великим произведением, новым местом для проведения встреч и проявления согласия. Наша забота и наши усилия в память о Негоше оживотворяют его постоянное присутствие, развивают к нему любовь и понимание у молодых поколений и способствуют тому, чтобы ловченские горизонты становились более широкими и ясными".

ТЕХНИЧЕСКИЕ СВЕДЕНИЯ О МАВЗОЛЕЕ НЕГОША НА ЛОВЧЕНЕ

Мавзолей Негоша на Ловчене является архитектурно-скульптурным ансамблем, в состав которого входят:

○ ПЛОЩАДКА

завершающая автомобильную дорогу к Мавзолею в виде круглого мощеного плато диаметром 22 м, расположена на высоте 1578 м над уровнем моря.

○ ДОРОЖКА К МАВЗОЛЕЮ С ТОННЕЛЕМ

От указанной площадки до плато, на котором находится Мавзолей, ведет дорожка-лестница с 461 ступенькой. Она проходит через тоннель длиной 80 м при подъеме 35°; его высота 5 м, ширина 3,5 м, а по его юго-западной стороне находятся два бельведера. Разница в уровнях между начальной и конечной этой дорожки составляет 82 м.

○ ТЕРРАСА-ПЛАТО ПЕРЕД МАВЗОЛЕЕМ

размером 15,40 x 15 м, вымощена камнем, добытым на острове Браче, и обнесена оградой из ловченского камня.

○ МАВЗОЛЕЙ

архитектурное сооружение на высоте 1660 м над уровнем моря, длиной 37 м, шириной 15,40 м и высотой 10,50 м; его внешние стены, толщиной 1,30 м, образуют:

а) АТРИУМ

прямоугольной формы вестибюль, вымощенный гранитом, добытым на Ябланице. Посередине — сооружение формы колодца с перекрытием из одного каменного блока весом 4 тонны.

б) ПОРТКИ

помещение шириной 2 м, расположенное по левую и правую стороны атриума, разделено десятью гранитными колоннами высотой 4,33 м с сечением 0,70 x 1,40 м, весом по 10 тонн.

в) КАРИАТИДЫ

две стилизованные фигуры черногорских женщин высотой 4,33 м, созданные из блоков ябланицкого мрамора весом по 7,5 тонн, несут на себе архитрав высотой 0,80 м и весом 4,5 тонны.

г) ЧАСОВНЯ

помещение со сводами длиной 10 м и шириной 6,50 м, сооруженное из темно-зеленого камня с шестью боковыми нишами радиусом 0,90 м и центральной нишей радиусом 2,55 м, перед которой установлена фигура Негоша из гранита. Свод часовни высотой 9 м облицован позолоченной мозаикой, занимающей площадь в 120 м². Пол часовни вымощен красным камнем, добытым в районе Которской бухты, и светло-серым камнем с острова Брача.

д) ФИГУРА НЕГОША

скульптура, исполненная в ябланицком граните. Высота фигуры 3,74 м, длина 3,10 м, ширина 1,40 м; ее вес 28 тонн.

е) КРИПТА С САРКОФАГОМ

полукруглое помещение из камня с острова Брача со сводами. Напротив входа установлен саркофаг по линии восток — запад; его высота 0,42 м, длина 2,20 м и ширина 0,85 м. На плите, под которой покоятся погребенные останки Негоша, рельефом исполнены черногорский герб и крест — символ светской и духовной власти Негоша, и надпись: „Негош 1813 — 1851“.

○ БЕЛЬВЕДЕР С ДОРОЖКОЙ

От Мавзолея, на его северо-западной стороне, дорожка шириной 1,30 м ведет до бельведера, исполненного на расстоянии 40 м в виде черногорского гуна диаметром 8,60 м. Дорожка и бельведер вымощены предварительно обработанным ловченским камнем.

- J. Tominc: Njegosev portret (1837)
J. Tominc: Njegošev portret (1837)
J. Tominc: Portrait of Njegoš (1837)
J. Tominc: Portrait de Njegoš (1837)
Njegoš, Porträt von J. Tominc (1837)
J. Tominc: Ritratto di Njegoš (1837)
Й. Томинац: портрет Негоша (1837)

ЊЕГОШЕВ МАУЗОЛЕЈ

Ловћен — Иванова корита
Lovćen — Ivanova korita
Mount Lovćen — Ivanova korita
Lovćen — die Ivanova korita
Ловчен—Иванова Корита

Национална библиотека Црне Горе

Б 5

158365

197700591

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURDE
CRNOJEVIĆ

COBISS